

מראי מקומות - יומא

נז.

ז'כנ יעשה לאהל מועד', משמע שכל ההזאה צריכה להיות בהיכל דוקא, ולא בקודש הקדשים, וכיון שלפרוכת יש דין קודש הקדשים, אי אפשר להזות עליה, שכן אין ההזאה באהל מועד [ולפי המבואר בחידושי רבי אריה לייב (ח"ב, י"ז, הובאו דבריו לעיל נ"ה) שדין ההזאות שבפנים ושל הפרוכת, העיקר הוא מעשה ההזאה, ואינם כמתן דמים על המזבח, לכאורה פשוט כהריטב"א, שלא אכפת לנו מה שיגע אחר כך בפרוכת].

ה. נתערבו לו דמים בדמים

פירש רש"י, של פר ושל שעיר קודם שנתן בפנים כלום. אבל התוספות ישנים (נדפס בנח. ד"ה נתערבו) כתבו, דהיינו קודם שיזה מתנות שבהיכל, אבל אין לומר קודם מתנות שבפנים, שהרי עולא אמר להלן שעיר ששחטו קודם מתנות שבפר שבפנים לא עשו ולא כלום, ומסתמא לא חלק על עולא. אבל לדעת רש"י צריך לומר שאכן הוא חולק על עולא. ובזבח תודה ביאר מה שרש"י נדחק לפרש כן, לפי שכשהביאו הפסוק של 'וכלה מכפר את הקדש', לא הזכירו גם 'ואת אהל מועד', ומזה משמע שלא מדובר כאן בהזאות אהל מועד.

ו. אמר רבא נותן אחת למעלה ושבע

למטה ועולה לו לכאן ולכאן

הקשה המרומי שדה, שאף אם לא כתוב 'וכלה מכפר את הקודש', יש לנו לעשות את המצוה לכתחילה, ומדוע יעשה באופן שיעלה לכאן ולכאן בבת אחת. ותירץ, שרבא לשיטתו שסובר מצוות אין צריכות כוונה, ואף אם מכין בפירוש שלא לצאת יוצא, וכיון שהיזה, אם לא נאמר 'וכלה' וגו' נעשו השאר שירים, וכעין זה ביאר החזון איש (או"ח קכ"ז, ט).

ז. והתורה אמרה וכלה מכפר את הקדש

כלה דם הפר ואחר כך כלה דם השעיר

פירש רש"י, כלה הכפרות כמו שהן אמורות בענין. ובחזון איש (או"ח קכ"ז, ט) ביאר בכוונת רש"י, ששנה עליו הכתוב לעכב, וכמו שכתבו התוספות.

ח. אלא אמר רבי ירמיה נותן אחת למעלה ושבע למטה

לשם פר וחוזר ונותן אחת למעלה ושבע למטה לשם שעיר

פירש הריטב"א שמועיל מדין בילה, ואפילו למאן דאמר בעלמא אין בילה, כאן הוא מודה, כיון ששוין במתנותיהן, לכולי עלמא יש בילה. והוסיף, שמבואר כאן עוד, שאין שיעור למתנות אלו, שאם נאמר שצריכות שיעור, שמא אין בזה את מידת השעיר שהיא מועטת.

ט. והא קיהיב מטה דשעיר מקמי מעלה דשעיר

כתב החזון איש (או"ח קכ"ז, י), שמכך שהקשתה הגמרא רק מדין למטה של שעיר שקודם ללמעלה של שעיר, ולא הקשו שהתחיל להזות למטה של שעיר קודם שגמר למטה של פר, משמע שאין הקפדה בזה, וכל שלא הקדים באיזה הזאה את השעיר לפר, אין עיכוב בדבר, וההקפדה היא רק כשנותן למעלה של שעיר קודם למטה של פר, עיין שם ביאורו.

א. אני ראיתיה ברומי והיו עליה כמה טיפי

דמים של פר ושעיר של יום הכיפורים

בהגהות מהרש"ם העיר, שבזבחים (צ"ג) אמרו שדם חטאת טעון כיבוס, ואם כן מדוע נשאר טיפי דם על הפרוכת. וכתב, שיתכן שדם שהגיע מחמת מצות הזאה אינו טעון כיבוס. ועיין שם שכתב בדרך נוספת.

ב. אני ראיתיה ברומי והיו עליה כמה טיפי

דמים של פר ושעיר של יום הכיפורים

הקשה הריטב"א, וכי לדעת חכמים, שיקר רבי אלעזר ברבי יוסי. ותירץ, שלדעת חכמים יתכן שבלא מתכוין נפלו על הפרוכת, וכפי שאמרו להלן 'ואם נגעו נגעו'. ורבי אלעזר סבר שאילו לא היה מתכוין, לא היו כולם נוגעים, ועוד, שהכהנים זריזים הם.

ג. דעבידי כסדרן וכו' דעבידי שלא כסדרן

יש לעיין, מדוע בפר ושעיר של יום הכיפורים הם היו עשויים כסדרן, ובפר העלם דבר של צבור היו עשויים שלא כסדרן. וביאר הרש"ש (וכיון בזה לדברי המאירי) שבפר ושעיר של יום הכיפורים היה הכהן עומד סמוך לפרוכת כשהזה עליה, ולכך היה יכול לכיין שיהיו כל ההזאות כסדרן זו תחת זו כמצליף, מה שאין כן בפר העלם דבר של צבור ושעירי עבודה זרה שהיה עומד חוץ למזבח הזהב כשהיה מזה כפי שאמרו להלן (נח), לא היה יכול לכיין שיפלו כסדר זו תחת זו. אבל המשנה למלך (מעשה הקרבנות ה', י"ג) כתב חלוקים הם בדינם, שכיון שביום הכיפורים כתוב 'על הכפורת ולפני הכפורת', אף שכולם הם לפני הכפורת, על כרחך חילקם רחמנא להזאות אלו לומר שצריך שאלו ההזאות יהיו למטה מאלו כשורה, ותהיה אחת למעלה מכולם, שעליה רמז הכתוב 'על פני הכפורת'.

כל זה הוא לשיטת רש"י, ש'כסדרן' האמור בסוגייתנו היינו כמצליף. אבל התוספות ישנים (נדפס בנח.) כתבו, שכוונת הגמרא ב'כסדרן' ו'שלא כסדרן' היא שביום הכיפורים היה אחד למעלה ושבע למטה, ובפר העלם דבר של צבור לא היה חילוק זה. והוא לשיטתו לעיל (טו) שחולק על רש"י ופירש דמנגדנא היינו כיצד היה אוחו ידו כשהזה, ולא היה כלל דין להזות בשורה. ובתוספות ישנים כאן בסוף דבריו כתב להסתפק האם בפר ושעיר של עבודה זרה היו שמונה הזאות או שבע. והקשה הרש"ש, שהלא גמרא מפורשת היא בזבחים (מ"ב) ומנחות (טו), שפר העלם דבר של צבור הוא י"א, דהיינו ארבע של קרנות מזבח הפנימי ושבע של הפרוכת, והניח בצריך עיון גדול.

ד. ותנן נמי גבי פר העלם דבר וכו' ואם נגעו נגעו

הקשה הגבורת ארי, מדוע לא אמרו אם נגעו נגעו גם בפר ושעיר של יום הכיפורים, ואם נאמר שנגיעה פוסלת ביום הכיפורים, צריך לבאר מדוע באמת היא תפסול. ובריטב"א מבואר, שאכן גם בשל יום הכיפורים אם נגעו נגעו, ועל כן מה שראה רבי אלעזר ברבי יוסי ברומי אין זה קושיא גמורה על חכמים, שיכולים לומר ששלא במתכוין נפלו על הפרוכת. אבל הגבורת ארי כתב, שאם הזה דם פר ושעיר של יום הכיפורים על הפרוכת הזאת פסולה. לפי שנאמר